

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1927 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 februari 1927 dagteknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 96, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen antaga följande förslag till

L a g

om bokföring vid enskild järnväg.

Härigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Bokföring vid enskild järnväg åligger envar, som innehar koncession å järnvägsanläggningen, så ock envar, staten likväl undantagen, till vilken järnvägsdriftens upprätthållande genom Kungl. Maj:ts förordnande överlämnats eller av koncessionshavaren helt eller delvis överlåtits.

Sådan bokföringspliktig kallas här nedan järnvägsförvaltning.

2 §.

Om sättet för bokföringen skola, i den mån avvikande bestämmelser ej här nedan meddelas, gälla föreskrifterna i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 samt, där järnvägsförvaltning utgöres av aktiebolag, i lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910.

Konungen äger att efter ansökan befria järnvägsförvaltning, vars järnvägsdrift är utan större allmän betydelse, från iakttagandet av de om bokföringen här nedan meddelade bestämmelser.

Om järnvägsaktiebolags bokföring.

3 §.

Järnvägsaktiebolags räkenskaper skola avslutas för kalenderår och omfatta alla på året belöpande inkomster och utgifter, även om likvid ej ägt rum. De skola så uppläggas och föras, att av dem kunna utan omgång hämtas alla de uppgifter, som balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen jämlikt 8 § skola innehålla.

Vid bokföringen skall noga tillses, att anläggnings- och underhållskostnader ej sammanblandas.

4 §.

I balansräkningen skola tillgångar, avsedda till stadigvarande bruk för bolaget, upptagas till belopp, motsvarande kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning (*anläggningsvärdet*).

Har järnväg öppnats för allmän trafik, och sker sedan nybyggnad eller annan nyanläggning för stadigvarande bruk, skola i anläggningsvärdet inräknas jämväl kostnaderna för materiel, som därvid tillhandahållits från den färdiga banan, och för transporter eller andra arbeten, som med anlitanande av denna utförts för nyanläggningen.

Utrangeras något av de till stadigvarande bruk avsedda tillgångarna, skall anläggningsvärdet minskas med det utrangerades bokföringsvärde. Förändras något av nämnda tillgångar, skall anläggningsvärdet ökas med den därav föranledda kostnaden, beräknad på sätt ovan sägs. Innebär förändringen även utrangering, skall anläggningsvärdet tillika minskas med skälig del av det förändrades tidigare bokföringsvärde.

5 §.

1 mom. Till förnyelsefond skall årlig avsättning äga rum med belopp, motsvarande den värdeminskning, som av ålder, nyttjande eller annan jämförlig orsak uppkommer å de till stadigvarande bruk för bolaget avsedda tillgångarna, och må förty avskrivning å värdet av sagda tillgångar ej ske. Avsättningen skall beräknas enligt grunder, som fastställas av Konungen; ägande bolaget hos Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, göra framställning om tillstånd att avsätta enligt andra grunder eller om befrielse för visst år från avsättning.

Kan avsättning ej till fullo verkställas, utan att årets verksamhet kommer att utvisa förlust, som ej kan täckas av balanserad vinst från föregående år eller av medel, avsatta till framtida förfogande, skall beloppet i erforderlig utsträckning föras inom linjen.

Vid avsevärd och varaktig förbättring av bolagets ekonomiska ställning skola inom linjen förda avsättningar uppföras såsom effektiv skuld å för-

nyelsefonden, i samband varmed motsvarande belopp må upptagas å ett särskilt tillgångskonto, benämnt »kostnader att framdeles täcka».

2 mom. Utrangeras eller förändras tillgång, för vilken avsättning till förnyelsefonden skall äga rum, skall fonden minskas med belopp, varmed anläggningvärdet, på sätt i 4 § stadgas, skall minskas. Ej må förnyelsefonden anorledes nedskrivas. Överstiger minskningen av anläggningvärdet det belopp, vartill fonden uppgår, må skillnaden påföras tillgångskontot »kostnader att framdeles täcka».

Vid utrangering eller förändring av tillgång, för vilken avsättning till förnyelsefonden ej äger rum, må ock belopp, varmed anläggningvärdet skall minskas, påföras nämnda tillgångskonto.

6 §.

Där så finnes erforderligt, må såsom tillgång å kontot »kostnader att framdeles täcka» upptagas kostnader för bolagets bildande ävensom finansomkostnader, såsom kapitalrabatter, kursförluster och dylikt.

Anståndsrenta å statslån må föras inom linjen men skall vid betalningsskyldighetens inträde utföras såsom effektiv skuld. I samband med sådant utförande må tillgångskontot »kostnader att framdeles täcka» påföras ett mot rântan svarande belopp.

7 §.

Belopp, vilka enligt 5 § eller 6 § första stycket påförts tillgångskontot »kostnader att framdeles täcka», skola amorteras enligt planer, uppgjorda i överensstämmelse med grunder, som av Konungen fastställas.

8 §.

I enlighet med föreskrifter, som Konungen meddelar, skola i balansräkningen tillgångar och skulder, efter deras art och användningssätt, samt i vinst- och förlusträkningen inkomster och utgifter för året fördelas å poster så ock närmare upplysningar angående posterna givas.

Räkningarna skola undertecknas av bolagets styrelse.

9 §.

Det åligger bolaget att till myndighet och inom tid, som Konungen bestämmer, avlämna balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen ävensom förvaltnings- och revisionsberättelserna jämte utdrag av bolagsstämmans protokoll om balansräkningens fastställande och om användningen av vinst.

Om skyldighet att avlämna ekonomiska och statistiska uppgifter förordnar Konungen.

10 §.

Där Konungen i särskilt fall det förordnar, skola, enligt de närmare föreskrifter, Konungen i ty fall meddelar, balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen så uppställas, att av dem framgå anläggningvärdet samt in-

komster och utgifter å järnvägsdriften särskilt för viss, en eller flera koncessionsenheter omfattande järnvägsdel.

11 §.

Vad ovan i 8 och 10 §§ är föreskrivet utgör ej hinder för bolaget att för bolagsstämman framlägga balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen i ett mera sammandraget skick.

12 §.

Bolagets samtliga räkenskaper och tillhörande handlingar skola efter anfordran hållas tillgängliga för myndighet, som i 9 § avses.

Om annan järnvägsförvaltnings bokföring.

13 §.

För annan järnvägsförvaltning än järnvägsaktiebolag skola, såvitt angår järnvägsrörelsen och därmed sammanhörande rörelse (*järnvägsverksamheten*), de för järnvägsaktiebolag i denna lag givna bestämmelser äga motsvarande tillämpning, med iakttagande dock av vad i 14 § stadgas. Sådan järnvägsförvaltning skall förty hålla bokföringen för järnvägsverksamheten såvitt möjligt skild från bokföringen för annan verksamhet; och aktiebolag, som driver rörelse vid sidan av järnvägsverksamheten, har att upprätta balansräkning samt vinst- och förlusträkning dels för bolagets verksamhet i dess helhet och dels för allenast järnvägsverksamheten.

14 §.

1 mom. Belopp, som i 5 § 1 mom. andra stycket avses, skall föras inom linjen, så snart täckning ej kan ske av balanserad vinst från föregående års järnvägsverksamhet.

2 mom. Vad i 6 § första stycket är stadgat skall ej äga tillämpning.

3 mom. Balansräkning samt vinst- och förlusträkning skola undertecknas för kommun av trafikföreståndaren, för aktiebolag av styrelsen och för annan järnvägsförvaltning på sätt om balansräkning är i lag föreskrivet.

4 mom. Vad i 9 § första stycket är stadgat skall, såvitt angår annan järnvägsförvaltning än aktiebolag, ej tillämpas i fråga om andra handlingar än balansräkning samt vinst- och förlusträkning.

5 mom. Bestämmelsen i 12 § skall äga tillämpning i fråga om järnvägsförvaltnings samtliga räkenskaper och tillhörande handlingar.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

1 mom. Med böter från och med femtio till och med tvåtusen kronor eller med fängelse straffes

1) styrelseledamot i järnvägsaktiebolag, vilken mot bättre vetande lämnar oriktiga uppgifter i balansräkning eller vinst- och förlusträkning eller vid upprättande av sådan handling förfar i strid med föreskrifterna i denna lag;

2) envar annan, som mot bättre vetande i balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som han är skyldig underskriva och som avlämnas till myndighet, vilken avses i 9 §, meddelar oriktiga uppgifter eller förfar i strid med bestämmelserna i 13 och 14 §§.

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

2 mom. Envar styrelseledamot eller annan uppgiftsskyldig, som underlåter att, i vad på honom skäligen må bero, ombesörja, att de i 9 § första stycket omförmälda handlingar varda i rätt tid och i behörigt skick till vederbörlig myndighet avlämnade, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

3 mom. Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928.

Vid tillämpningen skall med avseende å äldre förhållanden iakttagas:

1. Har järnvägsförvaltning, då denna lag träder i kraft, i senaste balansräkning upptagit tillgång, avsedd till stadigvarande bruk, till högre belopp, än som motsvarar kostnaderna för dess anskaffning eller tillverkning, skall vad i 4 § stadgas ej utgöra hinder för, att sagda högre belopp i sin helhet upptages såsom anläggningsvärde.

2. Har före denna lags ikraftträdande avskrivning verkställts så, att anläggningsvärdet för tillgångar, som avses i 4 §, därigenom minskats, eller kostnad, som enligt denna lag skolat hänföras till sagda värde, upptagits såsom underhållskostnader, må anläggningsvärdet ökas med belopp, motsvarande vad sålunda bokförts. Sker så, skall beloppet samtidigt påföras förnyelsefonden.

3. Vad i 6 § första stycket är stadgat skall ej äga tillämpning i fråga om kostnader, som belöpa på tiden före lagens ikraftträdande.

L a g

om ändrad lydelse av lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 1) om järnvägsaktiebolag.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 22 juni 1911 om järnvägsaktiebolag skall erhålla nedan angivna ändrade lydelse, samt att i sagda lag skola införas två nya paragrafer, betecknade 6 och 7 §§, av den lydelse nedan angives:

2 §.

I fråga om järnvägsaktiebolag skola de angående aktiebolag enligt lag i allmänhet gällande stadganden lända till efterrättelse, såvitt ej annat följer av vad här nedan eller i lagen om bokföring vid enskild järnväg förordnas.

6 §.

Vinstutdelning må ej ske, så länge belopp, som jämlikt lagen om bokföring vid enskild järnväg skolat avsättas till förnyelsefond, i balansräkning föres inom linjen. Lag samma vare, där belopp, som jämlikt 5 § eller 6 § första stycket i nämnda lag uppförts å tillgångskonto »kostnader att framdeles täcka», icke amorteras i enlighet med de i sagda lag omförmälda amorteringsplaner, eller anståndsrenta, som jämlikt 6 § andra stycket i berörda lag påförts dylikt konto, ej erlägges i enlighet med de vid statslånets beviljande bestämda villkor. Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad nu stadgats, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära densamma, och ansvarare därjämte de, som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en för den brist, som vid återbäringen kan uppkomma.

7 §.

Järnvägsaktiebolag må vid beräkning av förlust, varom förmäles i 98 § i lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910, såsom tillgång upptaga belopp, som jämlikt lagen om bokföring vid enskild järnväg påförts kontot »kostnader att framdeles täcka». Tillgångar, avsedda till stadigvarande bruk för bolaget, må vid dylik beräkning upptagas till anläggningsvärdet med avdrag för sådana avsättningar till förnyelsefond, vilka icke föras inom linjen. Anståndsrenta å statslån, som föres inom linjen, må åsido lämnas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 204 i första kammaren av herrar *Adolf Dahl* och *Boman* samt nr 296 i andra kammaren av herr *Bäcklund m. fl.*, i vilken sistnämnda motions syfte herr *Kristensson* i Göteborg instämt.

Herrar *Adolf Dahl* och *Boman* hava i sin motion hemställt, att propositionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall.

I den av herr *Bäcklund m. fl.* väckta motionen har hemställts, att riksdagen måtte vidtaga den ändringen i propositionen, att anståndsrenta å statslån icke måtte få föras inom linjen; och hava motionärerna tillika anhållit, att vederbörande utskott måtte vidtaga härför nödig ändring i lagtexten.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen, tillåter sig utskottet att hänvisa till de vid propositionen fogade pro-

tokollen; och får utskottet i fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisa till motionerna.

Ifrågavarande lagförslag är föranlett av de vid upprepade tillfällen under de senare åren från skilda håll framförda kraven på särskilda föreskrifter rörande de enskilda järnvägarnas bokföring.

*Förslagets
tillkomst.*

Sålunda väcktes vid *1916 års riksdag* inom andra kammaren en motion (nr 129), vari hemställdes om utredning, huruvida, för ett riktigt bedömande av järnvägarnas ekonomi, det funnes nödigt ålägga dem att föra sina räkenskaper så, att därav framginge resultatet såväl av bolagens järnvägsrörelse för olika koncessionerade, ägande eller trafikerade järnvägslinjer, som ock av annan rörelse än järnvägsdrift. Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, dit motionen remitterats, förklarade sig vilja understryka av järnvägsstyrelsen i yttrande över motionen gjort påpekande av önskvärdheten, att åtgärder vidtoges för åstadkommande av enhetlighet och likformighet i de enskilda järnvägarnas bokföring och redovisning. Utskottet hemställde, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, om och i vilken utsträckning de enskilda järnvägsaktiebolagen borde åläggas att föra sina räkenskaper så att av dem tydligt framginge resultatet av bolagens rörelse dels å olika banor och dels å verksamhetsgrenar, som icke vore att hänföra till egentlig järnvägsdrift. Andra kammaren biföll denna utskottets hemställan. Däremot biträdde första kammaren i enlighet med sitt första tillfälliga utskotts hemställan icke andra kammarens sålunda i ärendet fattade beslut, i följd varav frågan förföll.

Vid *1917 års riksdag* väcktes inom andra kammaren en motion (nr 274), som utmynnade i hemställan bland annat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av utredande åtgärder i syfte att utröna, i vilken utsträckning enskilda järnvägsaktiebolag kunde åläggas införande av ett enhetligt bokföringssystem tillika med normerande bestämmelser för avskrivningar och avsättningar till förnyelsefonder. Ehuru såväl andra kammarens tredje som första kammarens första tillfälliga utskott uttalade sig för motionen i denna del, förföll dock frågan till följd av dess samband med andra frågor, varom enighet i riksdagen icke kunde uppnås.

Sedermera anförde *riksdagens revisorer* i sin berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för år 1918, att de vid granskning av de med statslån understödda järnvägsaktiebolagens räkenskaper funnit, att enhetliga grunder ej tillämpades vid uppgörandet av de balansräkningar samt vinst- och förlusträkningar, vilka plägade intagas i eller bifogas vederbörande bolagsstyrelses förvaltningsberättelse. Till belysande av detta förhållande anförde revisorerna åtskilliga exempel. Revisorerne framhöllo vidare, att det syntes uppenbart, att de av dem påvisade och övriga olikheter i järnvägsbolagens bokföring försvårade möjligheten såväl att rätt bedöma ett visst bolags ställning som att anställa jämförelser de olika bolagen emellan. Ett sådant förhållande ansågo revisorerne vara till men för dem och för övriga myndig-

heter vid deras granskning. Till följd härav syntes det revisorererna önskvärt, att åtgärder vidtoges för ernående av förbättrade förhållanden i förevarande hänseende, varjämte de ifrågasatte, huruvida ej, sedan utredning i detta syfte blivit verkställd, formulär till normalbokföring för ifrågavarande enskilda järnvägsbolag borde upprättas samt bolagen åläggas att vid sin bokföring följa dessa formulär.

Riksgäldsfullmäktige, som i yttrande över den vid 1917 års riksdag väckta motionen understrukt behovet av åtgärder i den i motionen avsedda riktningen, anhöllo i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 december 1919, med vidhållande av denna sin mening och med förklaring, att de intet hade att erinra i anledning av statsrevisorernas uttalande, att Kungl. Maj:t behagade vidtaga åtgärder för verkställande av den av statsrevisorerna ifrågasatta utredningen.

I skrivelse den 2 mars 1920 hemställde *riksdagen*, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa sagda utredning samt därefter vidtaga de åtgärder, som av densamma påkallades.

Likaledes gjorde *1918 års järnvägskommitté* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 april 1920 en hemställan i enahanda syfte. Kommittén framhöll därvid, att den synpunkt, som låge kommittén närmast om hjärtat, vore, att de enskilda järnvägarnas bokföring ordnades så, att därav lätteligen kunde framgå, till vilket belopp den inlösningssumma skulle beräknas, som statsverket enligt respektive koncessioner skulle erlægga, i händelse statsverket önskade inlösa viss järnväg.

På grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 maj 1920 uppdrog därefter chefen för civildepartementet åt en kommitté att verkställa utredning rörande bokföringen vid de enskilda järnvägarna, i syfte att större enhetlighet och likformighet i dessas räkenskaper måtte åstadkommas, samt att inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Den 30 november 1922 förordnade Kungl. Maj:t, att kommittén skulle upplösas, samt uppdrog åt särskilda sakkunniga att uppgöra förslag i fråga om huvudgrunderna för anordnande av en enhetlig och likformig bokföring vid de enskilda järnvägarna. Dessa sakkunniga framlade den 31 maj 1923 betänkande med förslag till dels lag om bokföring vid enskild järnväg dels ock kungörelse angående bokföring vid enskild järnväg.

Efter verkställd överarbetning av de sakkunnigas förslag har frågan nu förelagts riksdagen.

*Allmänna
bokförings-
regler.*

Enligt det framlagda förslaget till lag om bokföring vid enskild järnväg skola om sättet för bokföringen, i den mån avvikande bestämmelser ej meddelas i den föreslagna lagen, gälla föreskrifterna i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 samt, där järnvägsförvaltning utgöres av aktiebolag, i lagen om aktiebolag den 12 augusti 1910. Nämnda förordning avser att reglera bokföringstekniska förhållanden, under det att 1910 års aktiebolagslag innehåller bestämmelser om bokföringens sakliga reglering. Av de stadganden, som sålunda jämte de nu föreslagna bestäm-

melserna skola gälla beträffande bokföringen vid enskild järnväg, må särskilt erinras om följande.

De böcker, som enligt 1855 års förordning skola föras, äro dagbok, brevbok och inventariebok. I dagboken skola antecknas, dag efter dag, i den ordning de inträffat, alla överenskommelser, företag och affärer, utan undantag, som köpmannen för egen del eller för andras räkning enligt uppdrag avslutat och som med rörelse äger samband, de fordringar och den gäld, som därav eller annorledes tillkommit, borgenärernas och gäldenärernas namn, de växlar eller andra skuldförbindelser, som blivit utgivna, till betalning godkända eller endosserade, de borgensförbindelser, som blivit ingångna, de kontanta penningbelopp, som, på vilken grund det må vara, för dagen influtit eller utgått, och särskilt de varor till art, belopp och pris, som blivit utborgade. Inventarieboken skall upprättas vid den tidpunkt, köpmannen öppnar sin rörelse, och upptaga noggrann uppgift på allt vad han äger i fastighet, lösören och varulager, med därå påfört värde, på fordringar och gäld och på beloppet av hans kontanta penningar. Inom de sex första månaderna varje år skall ock en balansräkning uppgöras, utvisande de tillgångar, köpmannen vid nästförflutna rörelseårs utgång ägde, och de gäldbelopp, för vilka han då på en eller annan grund häftade; och bör denna balansräkning i sin ordning införas i inventarieboken. I inventarieboken och i den årliga balansräkningen skola inom linjen angivas samtliga de borgens- och övriga ansvarsförbindelser för andra, i vilka köpmannen häftar, i den mån samma förbindelser ej äro att hänföra till gäld, varom ovan nämnts. Utöver de bestämmelser, för vilka nu redogjorts, innehåller förordningen stadgande om underskrivande av inventariebok och balansräkning, vissa ordningsföreskrifter om dagbokens och inventariebokens förande, varav framgår, att begagnandet av lölblads- eller kortsystem till ersättning för dessa böcker ej är tillåtet, samt bestämmelse om tid för handelsböckernas förvarande. Bestämmelserna i aktiebolagslagen avse dels upprättande av aktiebolags balansräkning, dels ock skylldighet att uppgöra vinst- och förlusträkning.

Förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar är för närvarande föremål för revision. På grundval av ett av särskilda sakkunniga afgivet betänkande har nämligen inom justitiedepartementet utarbetats förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser angående handelsböcker jämte därav betingade följdförfattningar. Sedan Kungl. Maj:t den 26 mars 1926 beslutat inhämta lagrådets utlåtande över dessa förslag, avgav lagrådet sådant yttrande den 13 december 1926. Enligt förslaget till lag om handelsbokföringen skall bokföringsskyldigheten fullgöras på sådant sätt, att genom bokföringen lämnas en noggrann redovisning ej mindre för rörelsens gång än även för affärsställningen å vissa bestämda tider. Bokföringen skall sålunda på klart och överskådligt sätt lämna upplysning om samtliga tillgångar, om borgenärer och gäldenärer jämte beloppet av envars fordran eller skuld, om affärsomkostnader, om räntor, om beloppet av penningar samt mängd och värde av varor, som den bokföringsskyldige för eget behov uttagit ur rörelsen, om

pantavtal samt om borgens- och övriga ansvarsförbindelser för andra, som den bokföringsskyldige ingått. Till fullgörande av bokföringsskyldigheten skola föras dagbok och ställningsbok — motsvarande nuvarande inventariebok — ävensom de övriga handelsböcker, vilka med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet må erfordras. Annan handelsbok än dagbok och ställningsbok må kunna ersättas av lösa blad eller kort i anslutning till visst gängse system. Bokföringsskyldig, vars räkenskaper äro underkastade kontroll av sakkunnig revisor, må föra jämväl dagbok å lösa blad eller kort på enahanda sätt. I dagboken skola affärshändelserna antecknas dagligen post för post, i den ordning de inträffat. Ställningsbok skall uppläggas vid den tidpunkt, då den bokföringsskyldige börjar sin rörelse. Det åligger den bokföringsskyldige att i nämnda bok införa sin ställning eller förteckning å dels samtliga sina tillgångar i kontanta penningar, fastigheter, lösören, varulager, fordringar, värdepapper och annat, dels ock samtliga sina skulder. För varje post skall värde därå utsättas. I ställning må under en och samma post upptagas flera föremål av enahanda eller sins emellan likartad beskaffenhet, men skall, där så sker, vid posten tecknas hänvisning till bilaga, däri de under posten upptagna föremål var för sig skola finnas antecknade. Borgens- och övriga ansvarsförbindelser för andra, i vilka den bokföringsskyldige må häfta, skola, i den mån de ej upptagas bland skulderna, särskilt antecknas. Även skall redogörelse lämnas för säkerhet, som den bokföringsskyldige erhållit för fordran eller lämnat för gäld. Samtliga i ställningen upptagna tillgångar och skulder skola var för sig summeras och skillnaden emellan slutsummorna utsättas. Ställning, utvisande samtliga tillgångar och skulder vid slutet av sisteförflutna räkenskapsår, skall ock, på sätt nu är sagt, inom tre och en halv månader efter utgången av räkenskapsåret upprättas och i ställningsboken införas. I fråga om de värden, till vilka i ställning antecknade tillgångar och skulder skola upptagas, innehåller förslaget bestämmelser, som i huvudsak överensstämja med vad för närvarande i aktiebolagslagen stadgas om aktiebolags balansräkning. Förslaget meddelar vidare bestämmelser om underskrivande av ställning m. m., närmare ordningsföreskrifter för bokföringen samt stadganden om bokföringsperiodens längd och om den tid, under vilken handelsbok och korrespondens skola förvaras. I en av följdförfattningarna föreslås vissa ändringar i aktiebolagslagens bokföringsregler.

Vid granskningen i lagrådet framställdes erinringar mot åtskilliga bestämmelser i förslaget. Bland annat hemställde lagrådet om en begränsning av den föreslagna rätten att föra dagbok å lösa blad eller kort. Därjämte gjordes anmärkning å de i förslaget upptagna reglerna om de värden, till vilka i ställning antecknade tillgångar och skulder skulle upptagas, och hemställdes bland annat, att värderingsreglerna måtte ersättas med mera allmänt hållna föreskrifter. Införandet av beteckningen »ställningsbok» i stället för »inventariebok» avstyrktes av lagrådet.

I anledning av de utav lagrådet framställda erinringarna kommer förslaget, enligt vad utskottet inhämtat, att underkastas ytterligare överarbetning.

I det sakkunnigbetänkande, som legat till grund för nu ifrågavarande lagförslag, anföres, att bland riktlinjerna för nyordningen av de enskilda järnvägarnas bokföring syntes böra uppställas fordran, att de nya bokföringsföreskrifterna skulle, så nära som vore möjligt och lämpligt med hänsyn till järnvägsdriftens säregna natur, ansluta sig till allmänna, i lag och författning för aktiebolag givna bokföringsbestämmelser. Och departementschefen har vid behandlingen av frågan om behovet av lagstiftning i ämnet uttalat sig för införande beträffande de enskilda järnvägarna av särskilda bestämmelser, vilka så att säga utgjorde en påbyggnad å de för näringsidkare respektive aktiebolag i gemen gällande bokföringsföreskrifterna. I enlighet härmed har förslaget, såsom departementschefen vidare anfört, uppgjorts på grundvalen av förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar samt bokföringsföreskrifterna i 1910 års aktiebolagslag. Emellertid äro dessa allmänna bokföringsregler, på sätt förut erinrats, för närvarande föremål för revision. Denna omständighet har ock i motionen I:204 åberopats såsom grund för yrkandet om avslag å propositionen. I motionen anföres sålunda, att det ej borde råda tvivel därom, att genomgripande stadganden för bokföring inom visst affärsområde ej finge särskilt för sig beslutas, under det att samtidigt ändrad lagstiftning härutinnan för näringslivet i dess helhet förbereddes. Och i motionen II:296 har yttrats, att då redan funnes utarbetade förslag till ny lag om handelsbokföring och till lag om ändringar i aktiebolagslagen, det syntes kunna ifrågasättas, om icke den i propositionen föreslagna lagstiftningen kunnat utan nämnvärd olägenhet uppskjutas, så att dessa frågor hade kunnat behandlas samtidigt.

I anslutning till vad sålunda yttrats i motionerna anser utskottet sig icke kunna tillstyrka förevarande lagförslag. Enligt utskottets mening är det icke lämpligt att skrida till lagstiftning i detta ämne på grundval av allmänna bokföringsregler, som inom kort kunna förväntas bliva ersatta med nya bestämmelser, om vilkas innehåll någon säker kännedom för närvarande icke står att vinna. Departementschefen torde ock hava förutsatt, att denna speciallagstiftning skulle grunda sig å de tillämnade nya föreskrifterna om bokföring i allmänhet. Den 30 december 1926 beslöt nämligen Kungl. Maj:t inhämta lagrådets utlåtande över förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg samt till lag om ändrad lydelse av lagen den 22 juni 1911 om järnvägsaktiebolag, vilka förslag vilade å grundvalen av förut omförmälda inom justitiedepartementet upprättade förslag till ändrade bestämmelser angående handelsbokföringen. Emellertid förklarade Kungl. Maj:t den 14 januari 1927 avgivande av det infordrade utlåtandet icke vara erforderligt och beslöt att i stället inhämta lagrådets yttrande över de lagförslag, som nu efter vissa jämkningar förelagts riksdagen. Återkallelsen av den tidigare remissen till lagrådet torde hava föranletts av att den överarbetning av nyssnämnda inom justitiedepartementet upprättade förslag, som betingades av de däremot i lagrådet gjorda erinringarna, icke kunde medhinnas inom sådan tid, att frågan kunde föreläggas innevarande års riksdag. Under sådana förhållanden hade det enligt utskottets mening varit naturligast, att jämväl förslaget rörande järnvägsbokföringen

fått vila, så att båda lagstiftningsärendena kunnat prövas i ett sammanhang. Visserligen har från skilda håll och vid upprepade tillfällen vitsordats behovet av särskilda bestämmelser om de enskilda järnvägarnas bokföring, men att detta behov skulle vara så starkt, att ett uppskov med lagstiftningen under ett eller annat år vore förenat med verklig olägenhet, synes icke kunna antagas.

Det uppskov med genomförandet av en lagstiftning rörande bokföringen vid enskilda järnvägar, som utskottet sålunda anser nödigt med hänsyn till nämnda lagstiftnings samband med de allmänna bokföringsreglerna, torde även ur en annan synpunkt vara till fördel. Enligt vad i propositionen omförmäles har nämligen ytterligare utredning ansetts erforderlig beträffande vissa av de förhållanden, som skola ligga till grund för Kungl. Maj:ts meddelande av verkställighetsföreskrifter jämlikt 8 § i förslaget till lag om bokföring vid enskild järnväg.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt
- 2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1).

Stockholm den 17 maj 1927.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Hederstierna**, *Jacob Larsson**, *Klebeck**, *Erik Anderson*, *P. E. A. Jonsson*, *G. Dahl** och *Per Gustafsson*;

från andra kammaren: herrar *af Ekenstam*, *Leo**, *Jansson* i Edsbäcken, *Söderberg**, *Johansson* i Brånalt, *Johanson* i Huskvarna och *Sjögren**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *P. E. A. Jonsson* och *Jansson* i Edsbäcken, vilka anført:

»Vi kunna icke dela utskottets mening, att ifrågavarande lagförslag äger sådant samband med den ifrågasatta revisionen av de allmänna bokföringsföreskrifterna i 1855 års förordning angående handelsböcker och handelsräkningar,

att förslaget genomförande bör äga rum först när en dylik revision kommer till stånd. Det samband, som äger rum mellan de båda lagstiftningsområdena, är av huvudsakligen formell natur. Därest ett inom justitiedepartementet utarbetat förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser angående handelsböcker upphöjdes till lag, skulle sålunda det nu föreliggande förslaget till lag om bokföring vid enskild järnväg av sådan anledning endast behöva undergå vissa formella ändringar. Den nu föreslagna bokföringen för de enskilda järnvägarna skulle icke behöva rubbas, ingen förändring i fastställda formulär skulle behöva äga rum. Det av utskottet åberopade skälet för uppskov synes därför icke hållbart.

Den föreslagna lagstiftningen synes vara oundgänglig för vinnande av ett fast underlag för en säker överblick av och en riktig jämförelse mellan de olika järnvägsföretagens ekonomiska ställning, något som är av synnerlig vikt, utom för företagets egen ekonomi, även för taxesättningen, tillämpningen av inlösningens bestämmelserna m. m. Då det är angeläget, att en reform i förevarande avseende snarast kommer till stånd och icke undanskjutes i avbidan på en oviss revision av de allmänna föreskrifterna om handelsbokföringen, samt anledning till anmärkning mot Kungl. Maj:ts förslag icke synes föreligga, hemställa vi,

1) att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt

2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna måtte anses besvarade genom den i första punkten gjorda hemställan.»
